

• WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI PRZYJAZNY DZIECKU •

JAK REPREZENTOWAĆ
MAŁOLETNIEGO
POKRZYWDZONEGO
W POSTĘPOWANIU KARNYM
METODYKA PRACY
REPREZENTANTA DZIECKA

A. Zasady ogólne

I. Cele i zadania reprezentanta dziecka

1. Głównym celem działania reprezentanta dziecka ustanowionego w postępowaniu karnym jest zagwarantowanie realizacji i poszanowania praw dziecka oraz ochrona jego interesów procesowych.
2. Reprezentant dziecka podejmuje działania ze szczególną starannością i bez nieuzasadnionej zwłoki.
3. W wykonywaniu swoich zadań reprezentant dziecka kieruje się wyłącznie dobrem dziecka i podejmuje czynności na jego korzyść.
4. Reprezentant dziecka jest zobowiązany do zapoznania się ze wszelkimi dostępnymi informacjami dotyczącymi sytuacji dziecka, mającymi znaczenie w toczącym się postępowaniu karnym, w szczególności o:
 - a) jego stanie zdrowia, sytuacji rodzinnej i środowisku;
 - b) specjalnych potrzebach dziecka, zwłaszcza związanych ze stanem zdrowia i niepełnosprawnością, niewystarczającą znajomością języka polskiego lub innych okolicznościach wpływających na sytuację i bezpieczeństwo dziecka;
 - c) innych postępowaniach toczących się w odniesieniu do dziecka;
 - d) możliwości udziału dziecka w czynnościach procesowych.
5. Reprezentant dziecka bierze czynny udział w czynnościach procesowych, posiedzeniach sądu i rozprawach na wszystkich etapach postępowania karnego.

II. Reprezentacja

1. Reprezentant dziecka powinien mieć doświadczenie w prowadzeniu spraw z udziałem dzieci lub ukończyć szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw i potrzeb dziecka.
2. Reprezentant dziecka wykonuje osobiście czynności związane ze sprawowaniem swojej funkcji.

III. Kontakt z dzieckiem

1. W toku wykonywania praw dziecka w postępowaniu karnym, o ile wiek, stopień rozwoju i dojrzałości oraz właściwości i warunki osobiste dziecka na to zezwalają, reprezentant dziecka nawiązuje i utrzymuje z nim kontakt.
2. Reprezentant dziecka kontaktuje się z dzieckiem w celu:
 - a) realizacji jego praw procesowych;
 - b) udzielenia informacji o roli reprezentanta dziecka i podejmowanych działaniach;
 - c) wysłuchania jego zdania.
3. Reprezentant dziecka powinien zapewnić, aby jego kontakt z dzieckiem:
 - a) odbywał się w przyjaznej dla dziecka atmosferze;
 - b) odbywał się w miejscu, w którym dziecko czuje się komfortowo;
 - c) odbywał się z poszanowaniem godności i prywatności dziecka;
 - d) gwarantował dziecku swobodę wypowiedzi;
 - e) odbywał się w terminie i czasie dostosowanych do wieku dziecka.

4. Reprezentant dziecka podczas kontaktu z dzieckiem używa języka dla niego zrozumiałego i dostosowanego do stopnia jego rozwoju, w razie potrzeby wyjaśniając znaczenie określonych pojęć czy instytucji procesowych.

IV. Kontakt reprezentanta dziecka z rodzicem/innymi osobami

1. Reprezentant dziecka podejmuje kontakt z rodzicem niebędącym osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, opiekunem lub osobą wskazaną przez dziecko.
2. Celem kontaktu z wyżej wymienionymi osobami jest uzyskanie informacji o dziecku, jego sytuacji rodzinnej i środowisku, niezbędnych do prawidłowego reprezentowania dziecka, a także udzielenie informacji o roli reprezentanta dziecka i dotyczących przebiegu postępowania.
3. Na wniosek rodzica, o ile nie jest to sprzeczne z dobrem dziecka, reprezentant dziecka informuje rodzica w szczególności o:
 - a) podejmowanych przez siebie działaniach;
 - b) sposobie zakończenia postępowania przygotowawczego i sądowego;
 - c) w razie potrzeby – innych decyzjach i czynnościach procesowych, np. terminach rozpraw lub posiedzeń sądowych, orzeczonych środkach zapobiegawczych, złożonych środkach odwoławczych.
4. Reprezentant dziecka powinien przekazywać informacje wymienione w punkcie 3. w formie pisemnej lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

5. Reprezentant dziecka zwraca się o informacje o dziecku do organów, instytucji, stowarzyszeń, organizacji społecznych lub innych podmiotów, do których należy dziecko, które świadczą dziecku pomoc lub posiadają informacje o dziecku.

V. Poufność działań reprezentanta dziecka

1. Reprezentant dziecka ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących dziecka a uzyskanych w związku z wykonywaniem swojej funkcji.
2. W razie powołania na świadka w postępowaniu, reprezentant dziecka powinien powołać się na tajemnicę zawodową.
3. Informacje uzyskane w toku wykonywania funkcji reprezentanta dziecka, stanowiące dane osobowe, podlegają ochronie na zasadach określonych w przepisach szczególnych.

VI. Pomoc i wsparcie

Jeśli reprezentant dziecka uzyskał informację o potrzebie udzielenia dziecku pomocy lub wsparcia, w szczególności pomocy psychologicznej lub psychiatrycznej, wskazuje małoletniemu i rodzicowi niebędącemu osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, opiekunowi lub osobie wskazanej przez dziecko odpowiednie instytucje albo organizacje, które taką pomoc lub wsparcie oferują.

VII. Zawiadomienie sądu opiekuńczego

W razie zaistnienia przesłanek do wszczęcia w sprawie dziecka postępowania opiekuńczego, o ile takie postępowanie nie zostało już wszczęte, reprezentant dziecka powinien złożyć do organu procesowego wniosek o zawiadomienie sądu opiekuńczego w trybie art. 23 kpk lub wniosek o zastosowanie środka z art. 43c kk.

VIII. Pełnoletniość pokrzywdzonego

1. W przypadku, gdy pokrzywdzony osiągnie pełnoletniość w trakcie postępowania, reprezentant dziecka przekazuje mu informacje o stanie sprawy, podjętych działaniach i informuje go o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do złożenia wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu.
2. W przypadku opisywanym w punkcie 1. reprezentant dziecka niezwłocznie informuje organ orzekający oraz sąd opiekuńczy o zaprzestaniu wykonywania funkcji z uwagi na pełnoletniość pokrzywdzonego.

B. Czynności reprezentanta dziecka – postępowanie przygotowawcze i sądowe

I. Czynności reprezentanta dziecka

1. Jeśli reprezentant dziecka został ustanowiony w sprawach o przestępstwa ścigane na wniosek lub z oskarżenia prywatnego, niezwłocznie po ustanowieniu, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, składa wniosek lub akt oskarżenia.

2. Niezwłocznie po ustanowieniu reprezentant dziecka zapoznaje się z aktami sprawy oraz podejmuje inne niezbędne czynności.
3. Reprezentant dziecka zapoznaje się z materiałami postępowania, a także w razie potrzeby składa wniosek o uzupełnienie postępowania przygotowawczego.

II. Oskarżyciel posiłkowy

Reprezentant dziecka do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego składa oświadczenie o występowaniu w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

III. Prywatny i subsydiarny akt oskarżenia

1. Jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka, reprezentant dziecka wnosi i popiera prywatny akt oskarżenia w sprawie, w której dziecko jest pokrzywdzonym.
2. Jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka, reprezentant dziecka wnosi subsydiarny akt oskarżenia.

IV. Przesłuchanie dziecka

1. Reprezentant dziecka podejmuje środki prawne, by przesłuchanie odbyło się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (art. 185a-185f kpk) oraz w warunkach zapewniających poszanowanie praw dziecka. Reprezentant dziecka powinien zapoznać się ze metodykami: „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka” oraz „Jak zorganizować przesłuchanie dziecka”¹.

2. Reprezentant dziecka bierze czynny udział w przesłuchaniu dziecka, w szczególności informuje organ prowadzący przesłuchanie o istotnych kwestiach dotyczących dziecka, w tym specjalnych potrzebach, mogących wpływać na przebieg tej czynności.
3. W razie potrzeby reprezentant dziecka składa odpowiednie wnioski w celu zapewnienia podczas przesłuchania obecności osób, które są konieczne z uwagi na specjalne potrzeby dziecka, w szczególności biegłego sądowego określonej specjalizacji i tłumacza.

V. Postępowanie przed sądem

1. Udział reprezentanta dziecka w rozprawie jest obowiązkowy.
2. Reprezentant dziecka podejmuje czynności prawne, by zapewnić ochronę prywatności pokrzywdzonego, w szczególności przez złożenie wniosku o wyłączenie jawności rozprawy w całości lub części, oraz reaguje na próby obciążenia małoletniego pokrzywdzonego winą za popełnienie przestępstwa lub próby zniestawiania, znieważania, jak i naruszenia jego dóbr osobistych.

VI. Działania reprezentanta dziecka w postępowaniu

1. Reprezentant dziecka wnosi na podstawie art. 9 § 2 kpk o zastosowanie wobec podejrzanego/oskarżonego adekwatnych środków zapobiegawczych, w szczególności: tymczasowego aresztowania, dozoru

policii, zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu, zgłaszania się do organu dozoru w określonych odstępach czasu, zawiadamiania organu o zamierzonym wyjeździe oraz terminie powrotu, zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami, zakazu przebywania w określonych miejscach, zakazu zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość lub nakazu okresowego opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

2. W razie potrzeby reprezentant dziecka podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia dziecku środków ochrony przewidzianych w ustawie o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.
3. Reprezentant dziecka zgłasza, o ile jest to zasadne, wnioski w zakresie kary, środków probacyjnych, środków karnych, ze szczególnym uwzględnieniem:
 - a) zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej;
 - b) zakazu prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi;
 - c) zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
 - d) nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
 - e) obowiązku naprawienia szkody lub zażalenie za doznaną krzywdę.

¹ Metodyki „Jak prowadzić przesłuchanie dziecka” oraz „Jak zorganizować przesłuchanie dziecka” opracowane przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, skonsultowane z Ministerstwem Sprawiedliwości, Stowarzyszeniem Sędziów Polskich „Justitia” oraz Polskim Towarzystwem Psychologicznym

C. Środki zaskarżenia

1. Reprezentant dziecka wnosi, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, środki zaskarżenia od decyzji procesowych, czynności niebędących postanowieniami lub zarządzeniami podejmowanymi w postępowaniu przygotowawczym oraz skargę na bezczynność organu procesowego, niekorzystnych dla interesu dziecka.
2. Reprezentant dziecka w przypadku niewniesienia środka odwoławczego lub niewniesienia wniosku o ściganie uzasadnia swoją decyzję na piśmie i przekazuje ją sądowi opiekuńczemu oraz informuje o tym rodzica niebędącego osobą, przeciwko której toczy się postępowanie karne, lub opiekuna dziecka.

D. Postępowanie wykonawcze

1. Reprezentant dziecka informuje dziecko i rodzica niebędącego sprawcą przestępstwa lub opiekuna dziecka o możliwościach działania w ramach postępowania

wykonawczego, w szczególności w sytuacji warunkowego zawieszenia wykonania kary oraz warunkowego umorzenia postępowania karnego.

2. Reprezentant dziecka informuje dziecko i rodzica niebędącego sprawcą przestępstwa o możliwości złożenia:
 - a) wniosku o uzyskanie informacji o zwolnieniu skazanego z zakładu karnego po odbyciu kary, zwolnieniu sprawcy z zakładu psychiatrycznego po uchyleniu lub zmianie środka zabezpieczającego, ucieczce skazanego z zakładu karnego lub zakładu psychiatrycznego, a także o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu: przepustki, czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub na czasowy pobyt poza zakładem psychiatrycznym pod opieką członka rodziny lub osoby godnej zaufania, przerwy w wykonaniu kary lub warunkowego zwolnienia;
 - b) wniosku o podjęcie zawieszzonego postępowania;
 - c) wniosku o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności.

Jeżeli jesteś reprezentantem dziecka i chcesz pogłębić swoją wiedzę w zakresie ochrony dziecka albo chcesz przygotować się do roli reprezentanta lub chcesz przygotować dziecko do udziału w czynności przesłuchania – zapraszamy Cię do Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Od ponad 30 lat prowadzimy różnorodne działania na rzecz ochrony dzieci zaangażowanych w procedury prawne, w szczególności dzieci pokrzywdzonych przestępstwem.

Oferujemy specjalistyczne szkolenia kierowane do reprezentantów dziecka, materiały edukacyjne dla reprezentantów dziecka oraz ich podopiecznych, a także konsultacje profesjonalistów Fundacji dla reprezentantów dziecka.

- Jeżeli chcesz przygotować dziecko do przesłuchania i zapewnić mu warunki wskazane w art. 185 a kpk – zapraszamy do naszych Centrów Pomocy Dzieciom centrapomocydzieciom.fdds.pl, gdzie możesz spotkać się z dzieckiem, skorzystać z oferty przygotowania do przesłuchania oraz obejrzeć pokój przesłuchań.
- Jeśli szukasz materiałów o tym, jak rozmawiać z dzieckiem i opowiedzieć mu o swojej roli, zapraszamy na stronę wspd.fdds.pl
- Jeśli chcesz spotkać się z terapeutą lub prawnikiem i uzyskać konsultacje dotyczącą realizowania funkcji reprezentanta dziecka, zapraszamy do kontaktu z działem prawnym FDDS prawny@fdds.pl

Metodykę opracowała Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę we współpracy z grupą ekspertów składającą się z przedstawicieli środowiska prawniczego, naukowego, psychologów oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Metodyka została skonsultowana z Naczelną Radą Adwokacką, Stowarzyszeniem Sędziów Rodzinnych w Polsce, Okręgową Izbą Radców Prawnych w Warszawie oraz Rzecznikiem Praw Dziecka.

Metodyka została dostosowana do aktualnego stanu prawnego na dzień 30 września 2024 r. w związku przyjęciem ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw

**Zapraszamy do Przyjaznego Pokoju Przesłuchań
w Centrum Pomocy Dzieciom w Warszawie.**

ul. Przybyszewskiego 20/24, 01-849 Warszawa

tel.: 22 826 88 62

e-mail: cpd@fdds.pl

